

AGDER FYLKESKOMMUNE

SELØR

UTHAVNKARTLEGGING_ENKEL LANDSKAPSANALYSE

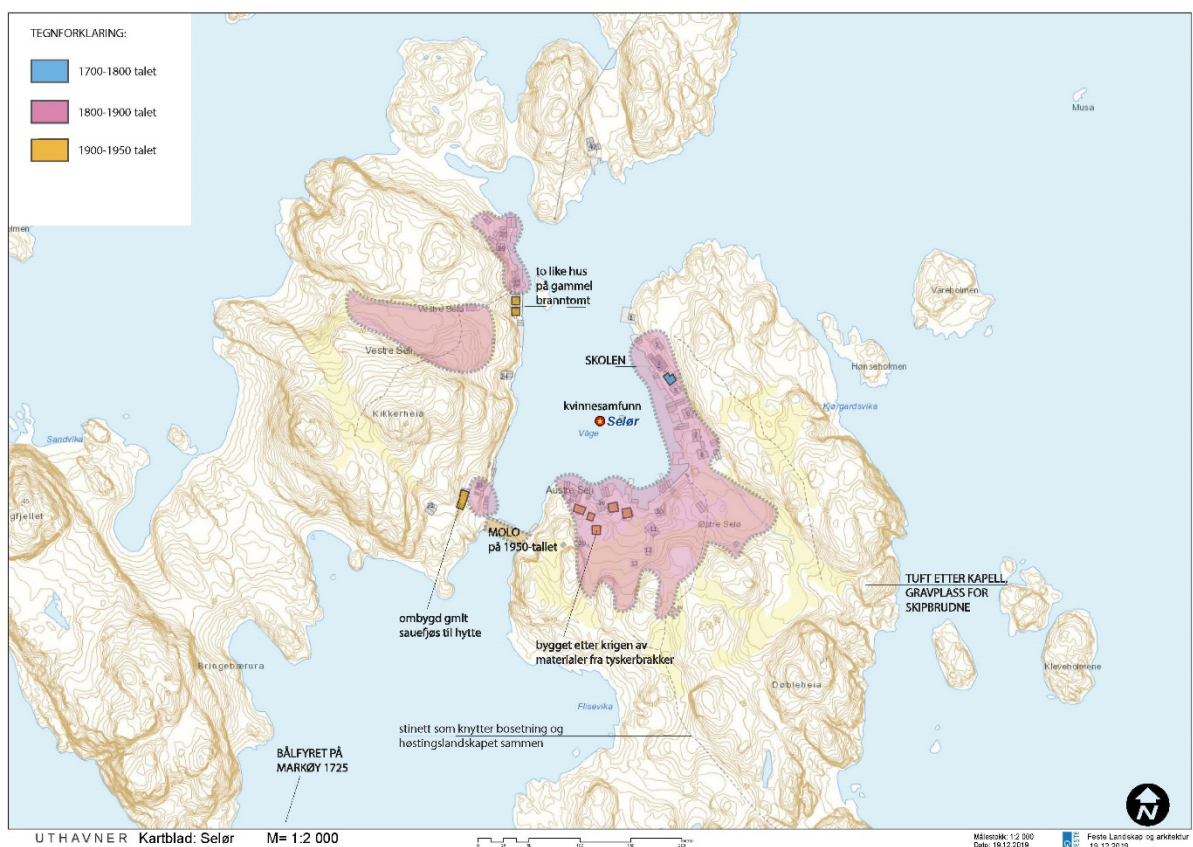

FESTE LANDSKAP ARKITEKTUR
30.04.2020

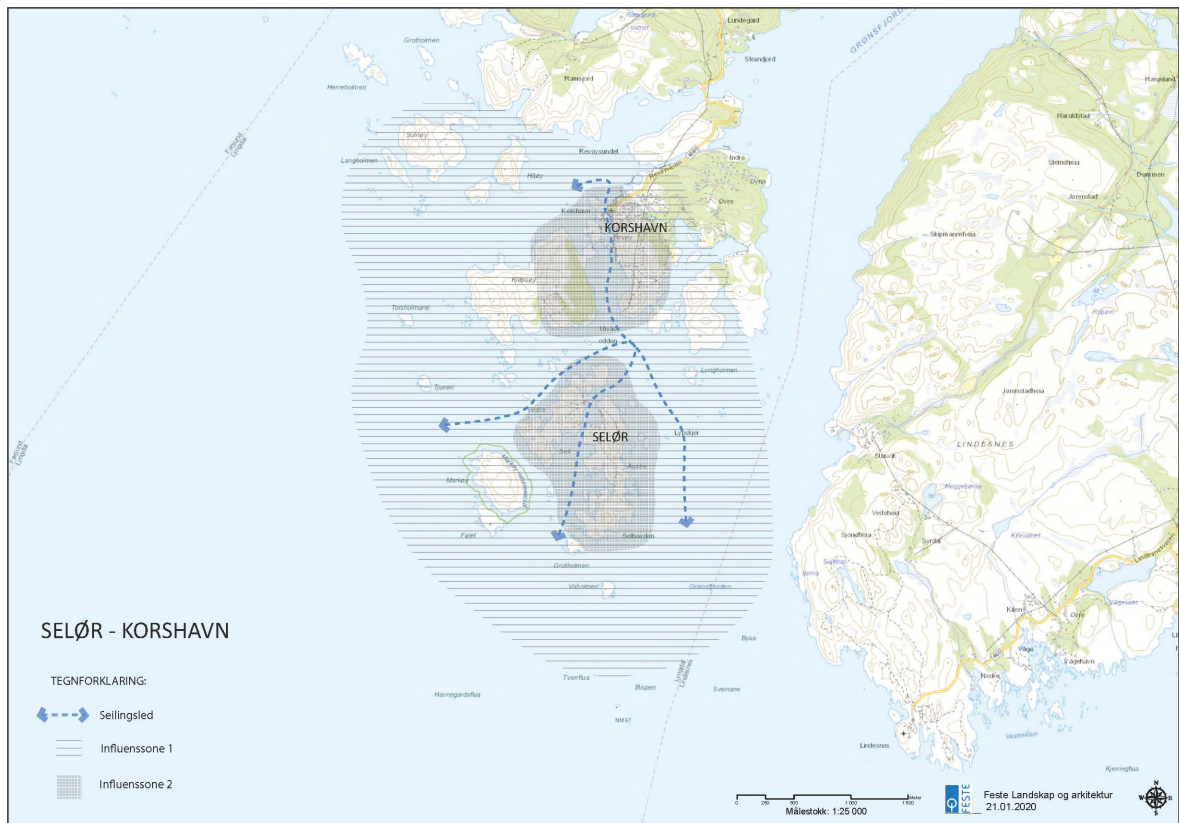
SELØR

Stedet er forankret til Olavstradisjonen både med tanke på sagnet, men også kulturminner og spor i landskapet. Svært utsatt havstrekning og på utsiden er den største forekomsten av middelaldervrak i Norge. Svært egnet som uthavn og med et interessant skifte i bebyggelse fra ett 1700-talls hus, en god del fra 1800-tallet, til mange fra 1900-tallet med hovedvekt på funksjonalisme. På mange måter likheter med nordnorske fiskevær.

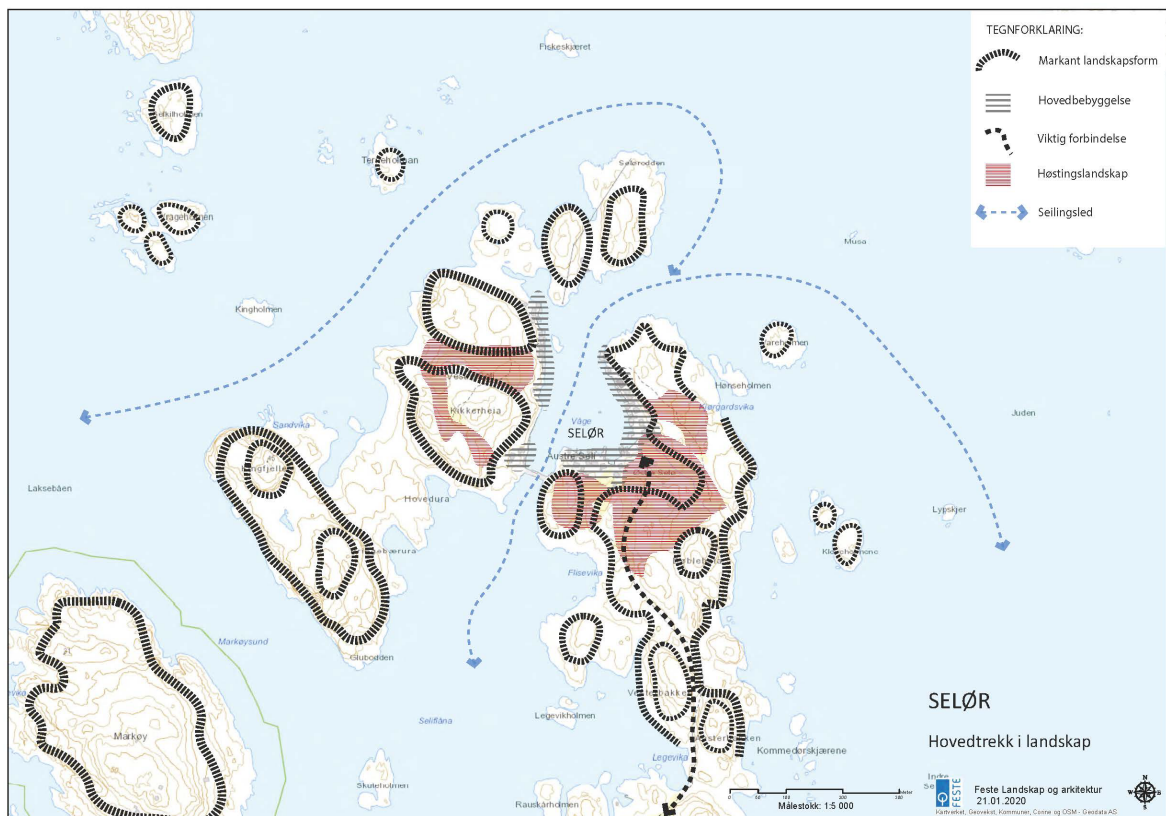
En spennende og annerledes uthavn hvor spennet fra den småskala innhavna til det storskala landskapet utenfor er en åpenbar og tydelig karakter.

Kartet viser en forenklet fremstilling av den historiske fremveksten av stedet. Fargekodene angir soner med spor av eller fortellinger om bebyggelse og anlegg fra ulike tidsepoker

Med influenssone menes det landskapet som er viktig for møtet med og opplevelsen av uthavna med tilkomst fra sjøen. Influenssone 1 er det store landskapet man seiler inn gjennom. Influenssone 2 er landskapsrammene rundt selve uthavna

Kartet er en illustrasjon av hvilke landskapstrekk som preger stedet

Tabell _ Fastsetting av landskapskarakter

Sjekkliste for fastsetting av landskapskarakter SELØR		
Forhold ved landskapet	Beskrivelse	Betydning for landskapskarakter: (stor – liten)
Landskapets innhold		
Landformer Sjø og vassdrag	Selør består av Vestre og Austre Seli. Selør ligger rett vest for Lindesnes. Uthavna ligger rett innenfor det åpne havet, men med kort strekning inn til den lune og naturlige havna. Den umiddelbare og korte innseilinga fra den svært værharde yttersida ble stengt med en molo på 1960 tallet. Selør og nærliggende Korshavn i nord har vært et felles uthavnsområde. Markøy, med det gamle fyret ut mot storhavet, og Kjeppsøy lengre inn mot Korshavn, har vært en viktige tilgrensende øyer som del av uthavna.	Stor
Vegetasjon	Selør ligger på to øyer, Vestre og Austre, og med yttersidene eksponert og på mange steder åpent ut mot havet. Dette preger også vegetasjonsbildet med mye bart fjell. Der det er løsmasser er det grasbakker og mindre sletter. Der hvor det er dypere lag med vekstjord og lunere finnes lauvkratt og mindre trær. Så langt vi har oversikt er det mest lauv, selje, rogn og bjørk. Høstingslandskapet er fortsatt i bruk til beite for utgardsauer/villsauer. Noe som er svært viktig for å opprettholde det åpne beitelandskapet. Bak bebyggelsen er det fortsatt preg av innmark med lune og små dyrkingsarealer. De gamle hagene knytta til hus ligger mellom og bak bygningene. Omkranset av lave, hvite stakittgjerder.	Stor
Arealbruk og bebyggelse	Høstingslandskapet er i aktiv bruk som beite og det er en løe i bakken opp for Flisevika på Austre Seli. De fine beiteområdene ligger i forsenkninger i terrenget og er viktige elementer i kulturlandskapet. Bebyggelsen er organisert langs den lune havna og ligger i størst utstrekning på Austre Seli. Fine og tradisjonelle bryggeanlegg med en del båthus, boligene rett bak og bakenfor der igjen noen få enkelthus, men ikke minst tidligere driftsbygninger. Disse har sansynligvis vært brukt som mindre fjøs og låvebygninger. Det finnes også noen få hytter på knauser og ned til vannet i uthavna. Moloen fra 1960-tallet binder de to hovedøyene og havna sammen. Stinettet er en vesentlig del av høstingslandskapet, men gir også fine turmuligheter. På Austre Seli hvor stinettet er mest omfattende, går det helt ut til sørsida av øya.	Stor

Kulturhistorien i landskapet	Selør er en kjent og gammel uthavn, som er omtalt helt fra Sagatida. Dette skyldes blant annet den svært gunstige og strategiske beliggenheten der hvor kystleden runder landet fra øst og nordover. Ikke minst som et viktig samferdselsknutepunkt til og fra Storbritannia og kontinentet. 11 konger har vært her og søkt havna. Helt fra Olav Haraldson (Olav den Hellige) til Olav den femte i 1983. Det mest sagnomsuste besøket var nok da Olav Den Hellige i 1028 med sin flåte var i havna. Den gang forteller sagnet at det ble bygd et kapell på høyden øst for bebyggelsen på Austre Seli. Her finnes det fortsatt en tuft som skal stamme fra dette kapellet. I så tilfelle et av de første sakrale kirkebygg i landet. Det har vært en lang og sterk Olavstradisjon knyttet til Selør. Kjørrgarden rett ved har vært benyttet til å begrave skipsbrudne. Stedet har en rik kulturhistorie fra Vikingtid og Middelalder og den farefulle havstrekningen utenfor er spekket av skipsvrak. Faktisk den strekningen hvor det er registrert flest middelaldervrak i Norge. Havbunnen mellom øyene er fredet. Selør var en viktig losstasjon. Det var fyr på Markøy og det var helt fram til 1970 butikk og skole. I 1799 var det åtte hus og folk levde til dels i armod. Men fra 1800-tallet og fram til slutten av århuderet var det gode tider. Da skipstrafikken avtok ble det en avløsning med kystfiske som viktigste inntektskilde. På begynnelsen av 1900-tallet var det mange unge menn fra Selør som søkte lykken i New York og Brooklyn. Flere hus skal være finansiert på dollar og noe av byggeskikken bærer også preg av det. Med bungaowstil og tidlig funksjonalisme. Til forskjell fra det andre uthavnene ser det ut til å bare være et hus med 1700-stil med barokkvinduer. Det øvrige har et variert, men likevel helhetlig preg av sveitserhus, jugendstil og funksjonalisme. Hele stedet med bebyggelse og infrastruktur er svært velholdt og holdt i godt i stand stand. På sin måte skiller Selør seg tydelig ut fra de andre uthavnene ved at man her har en større variasjon i bygningsstiler. Opplevelsen av å komme inn i et nordnorsk fiskevær er nærmere enn en sørlandshavn. Stedet er karakteristisk og har mange kvaliteter i bebyggelse og landskap.	Stor
Kulturelle referanser	Stedsnavn som forteller om bruken av landskapet: Legevika, Bringebærura, Flisevika, Kikkerheia, Våge (Vågen?), Kjørgardsvika og Hønseholmen.	middels

Romlig – estetiske forhold	Selør ligger vakkert, men også dramatisk til mot storhavet. Dette er et storskala og mektig sted der Sørlandet runder og endrer karakter og form. Slående, i et mektig storskala landskap, fra Lindenes i øst og Lista i vest. Øyene og havna definerer et småskala kulturlandskap med stor grad av helhet. Toppene med Kikkerheia, Vester- og Austerbakken, Dobleheia og fyret på Markøy er viktige landemerker og visuelle knutepunkt som sansynligvis har hatt stor betydning for skipstrafikken.	Stor
<i>Endrings- og vedlikeholds-prosesser</i>		
Aktive naturprosesser	Framtidig havstigning.	Stor
Jord-og skogbruk, fiske, annet bruk av utmark	Høstingslandskapet er i aktivt bruk som beite, men marginalt og bør følges opp med støttetiltak (om nødvendig) for å opprettholde bruken.	Stor
Bygge-og anleggs- virksomhet, Transport	Evt fremtidig ombygging og nybygging i selve uthavna. Transport med taxibåt til øyene og fritidsbåttrafikk.	Middels
<i>Sammenhenger og brudd</i>		
Geografiske og romlige	Selør har en svært lun og skjermet havn. Uthavna er hjertet og signalstedet med tanke på historisk dybde, kulturhistorie og formidlingspotensiale og uthavna spesielt, men også uthavna som funksjon langs kysten.	Stor
Funksjonelle	Helhetlig og lesbar bebyggelse, brygger, hager, stier og høstingslandskap er vesentlige for å forstå tidligere og ny funksjon.	Stor
Historiske	Brygger, stier, murer, trapper, tufter, gravplass og bebyggelse. Samt steingjerder og høstingslandskap.	Stor
<i>Nøkkelelementer</i>		
Naturskapte nøkkelelementer	Øyene og sunda mellom dem som utgjør uthavna. Møte mellom land og vann, terreng og vegetasjon, særlig der storhavet møter yttersiden av øyene.	Stor

Menneskeskapte nøkkelelementer	Brygger, murer, trapper, gjerder, spor i landskapet (tufter og gravplass), bebyggelse og høstingslandskap.	Stor
Landskapskarakter:		
Karakter av værhardt utvær der storhavet står på. Sørlandsidyllen er bytta ut med noe mer barskt nord-vestlandsk eller nord-norsk. Lun indre havn der Austre og Vestre Selør er bygd sammen med molo. Øysamfunn i samspill med Korshavn. Stor variasjon i bebyggelse med tydelige tidsepoker representert. Fremdeles bruk av beitelandskapet gir en ekstra dimensjon. I dag er det ingen fastboende i Selør og karakteren vil kanskje endres negativt dersom dette blir et populært feriested med ombygging og nybygging? <i>Fortellinga (det spesielle ved denne uthavna):</i> Stedet er forankret til Olavstradisjonen både med tanke på sagnet, men også kulturminner og spor i landskapet. Svært utsatt havstrekning og på utsiden er den største forekomsten av middelaldervrak i Norge. Svært egnet som uthavn og med et interessant skifte i bebyggelse fra ett 1700-talls hus, en god del fra 1800-tallet, til mange fra 1900-tallet med hovedvekt på funksjonalisme. På mange måter likheter med nordnorske fiskevær.		
		
<i>Selv om bebyggelsen har store variasjoner fra ulike tidsepoker, er det satt sammen på en fin måte og med proporsjoner som ikke ødelegger helheten.</i> <i>Høstingslandskapet på yttersida av øya er en viktig kvalitet og holdes fortsatt i hevd ved beiting.</i>		

Tabell _ Verdivurdering landskapsbilde

Verdivurdering delområde Selør						
Verdikriterier	*	**	***	****	*****	Begrunnelse
Mangfold og variasjon					x	Selør som uthavn er innholdsrik med historisk betydning helt fra sagatida. Stor variasjon og mangfold i ulike tidstypiske bygningstyper.
Tidsdybde og kontinuitet			x			Spor fra vikingtid, til mellomalder og langt ut på etterkrigstida. Fast bosetning til 1990-tallet?

Helhet og sammenheng				x		Uthavna og landskapet rundt har et preg av helhet og harmoni. Det er gode sammenhenger mellom storskalalandskap mot Lindenes og havet, og helt ned til enkelthus i uthavna.
Brudd og kontrast					x	Den største og mest synlige kontrasten er det store innslaget av funksjonalistisk bebyggelse. Men det er innpasset på en heldig måte som bygger opp kvalitene og særpreget ved stedet. Kontrast mellom barsk, værhard ytterside og lun, naturhavn på innsida av øya.
Tilstand og hevd				x		Meget god.
Inntrykkstyrke og utsagnskraft					x	Beliggenhet mot storhavet, øy med innerside og ytterside og særpreget variasjon i bebyggelsen.
Lesbarhet			x			Uthavna er delvis tydelig å lese også med tanke på utvikling.
Tilhørighet og identitet					x	Lokalt og regionalt har Selør en klar identitet.

Begrunnelse for delområdets verdi:

Selør skiller seg markant ut på de fleste områdene som et svært særpreget sted/uthavn med mange stedegne kvaliteter. Tidsdyben og lesbarheten gjør havna spesielt fin og interessant. Det er lett å forstå at Selør med sin beliggenhet og karakter har vært en viktig uthavn i Norge helt fra Olav Den Helliges tid. Lesbarhet med gamle tufter, gravplass, kontrasten mellom det svært værharde åpne havet på yttersida og den lune innhavna er slående og spennende. Bebyggelsen fra forrige århundre spiller sammen i helheten i landskapet og bebyggelsen. Særlig med tanke på dimensjoner, forankring i landskapet, utforming og detaljer/farger. Dette er en dynamisk kontrast som viser at ny bebyggelse kan bygge oppunder steds karakter og kvaliteter gjort på en skånsom og godt faglig utført måte. Kulturlandskapet er godt ivaretatt med aktiv beiting. Dette bygger sammen med et fint stinett oppunder helhetsinntrykket og opplevelsesverdien til uthavna.

Oppsummering:

Styrker: Landskapet, uthavna og den særegne sammensetningen av bebyggelse tidsmessig og med tanke på stilhistorie. Lesbare kontraster som oppleves positivt.

Svakheter: Lite igjen av den autentiske bebyggelsen fra uthavn-periode gjør kanskje forståelsen av stedet utydelig. Lite tilrettelagt for allmennheten. Moloen bryter historisk seilingsled.

Muligheter: Ta vare på, men også framsnakke et helt særegent og opplevelsesrikt sted. Tilrettelegge for allmennheten.

Trusler: Endringer og ombygginger av all bebyggelse. Mest utsatt er nok bebyggelsen fra 1940-50-tallet fordi den ofte ikke blir vurdert som verdifull. Men i denne sammenhengen er den det.

Benytte egne lovverk, verneplaner og skreddersydde reguleringsplaner for å styre utviklingen og for å ta vare på stedets karakter.